

En vår till takterna av Tennesseevalsen

Den gångna våren minns många veterinärer, producenter och aktörer inom primärproduktionen som våren med Salmonella Tennessee. Det som man i Finland inte trodde skulle kunna hända skedde: riskhanteringen på en stor foderfabrik bröt samman och innan smittan kunde konstateras levererades salmonellariskfoder till 860 äggproducerande gårdar och svingårdar. Fram till medlet av maj har åttio av dessa gårdar på basis av träck- foder- och miljöprov konstaterats vara besmittade. Man har känt till att import av proteinfoder alltid är behäftat med risker, men man trodde aldrig att det skulle förverkligas i sådan utsträckning. Man har litat på de stora aktörerna inom foderbranschen och misstankarna har riktats gentemot mindre fabriker och gentemot direkt foderimport till gårdarna.

När situationen allvar blev uppenbar beordrades kommunalveterinärerna med kort varsel till att ta träck- och foderprov på de gårdar som låg under misstanke. Planen visade sin funktionsförmåga och genom att tänja på arbetsdagarna samt genom att prioritera kunde man inom tre veckor samla in så gott som alla prov. Kommunalveterinärerna skall ha ett tack för detta! Så här skall systemet fungera om vi vill klara av också allvarligare djursjukdomsepidemier.

I en krissituation är resursernas tillräcklighet alltid på prov. Många saker som går att skjuta på framtiden blir ogjorda så att arbetstrycket mångfaldigas. I talkoarbetet med provtagningen deltog med länsstyrelsen tillåtelse också några andra kolleger. Saldot för undertecknad under en weekend i mars var sju svingårdar, ca två hundra träckprov och trettio kilogram foderprover. Mellan gårdarna anskaffades provtagningsutrustning genom att tömma den lokala matbutiken på lämpliga frysförpackningar.

När infektionen blev känd påbörjade också livsmedelsindustrin under ledning av Föreningen för bekämpning av djursjukdomar ETT rf omedelbart åtgärder för att behärska salmonellakrisen. Ägg- och svinsektorena fick sina egna krisgrupper i vilka aktörerna inom branschen gemensamt utarbetade spelregler för att kontrollera djurförflyttningar och för att verkställa saneringarna. Dessa åtgärder möjliggjorde i praktiken balanserade saneringsåtgärder på gårdarna och i hela produktionskedjan. Genast vid starten konstaterade man behovet av att utreda den eventuella salmonellanedsmittningen i foderlagren på riskgårdarna medelst miljöprover, vilket inte gjordes på myndigheternas beväg. I detta tog man efter Sverige där en motsvarande epidemi inträffade så sent som för tre år sedan.

I och med att antalet positiva prov växte ökade behovet efter den kunskap/kunlande om att bemästra en salmonellarisk på gårdar och i hela produktionskedjan som under årens lopp har samlats hos ETT. Erfarenheter finns redan från 15 år tillbaka då den senaste foderepidemin grasserade. Denna gång koncentrerade jag mig på direktiv till gårdarna och på gårdsbesök, den övriga personalen på ETT koncentrerade sig på krishantering i produktionskedjorna för ägg och svinkött samt på samarbete med myndigheterna. Telefonrådgivning och gårdsbesöken tog upp min tid så noga att den bästa tiden för att skriva saneringsinstruktioner i regel var efter kvällsnyheterna. I samarbete med Evira anordnades också två saneringsutbildningar för kommunal- och länsveterinärer. En sanering av foderlager och utfodringsapparat var en ny erfarenhet för alla och även här utnyttjade man förutom egen idéutveckling också de instruktioner som svenskarna har tagit fram.

I skrivande stund har de flesta salmonellapositiva gårdar saneringar på gång och på en del gårdar har man upphävt begränsningarna. Kommunalveterinärerna har utarbetat saneringsplaner för majoriteten av gårdarna och jag har koncentrerat mig på de större gårdarna och på problemfall. En hel del arbete återstår dock. Speciell noggrannhet krävs vid provtagning från rena ytor efter saneringarna emedan de verifierar att saneringen har lyckats.

Riskhanteringen är viktig i hela kedjan. En fabrik bör fungera så att en eventuell salmonellasmitta i en råvara inte kommer in i slutprodukten. I ljuset av vårens erfarenheter finns det mycket att fundera på både i fråga om foderfabrikernas egen övervakning och myndighetsövervakningen. Foderlagringen och hur fodret skyddas på gårdarna kan fortfarande förbättras på åtskilliga sätt. Den goda situationen hos våra produktionsdjur är något som kab upprätthållas och är värt att upprätthålla.

Olli Ruoho
Ordförande i Veterinärförbundets fullmäktige